

זבל"א ובית דין שאינו קבוע

שם בית דין: ברוך שאמר - בנשיאות הרב ברוך שרגא

דיינים:

הרב שרגא שלמה
הרב שימלמן אפרים דניאל
הרב פרקוביץ משה

תקציר:

התובע הוציא צו מניעה כנגד הנתבע. הנתבע בחר בבית דין 'ברוך שאמר' - התובע סרב לבוא לביה"ד, ודרש שהדין יהיה בזבל"א.

פסק הדין:

נושאים הנידונים בפסק:

תאריך: ט"ו אלול תשע"ט

אם יש מנהג ירושלם שהתובע יכול לבקש בוררות זבל"א ואם יכול הנתבע לבקש להתדיין בבי"ד שאינו קבוע

רקע:

הופיע בפנינו הנתבע, התובע שלח מכתב במייל ע"י ב"כ כי הוא רוצה זבל"א ע"פ מנהג ירושלם וכי הבורר מטעמו הוא הרה"ג ר' אברהם רוזין, כמו"כ הוא רוצה לדעת מי הדיינים ומה הסמכתם, וכי חשוד בעיניו הדבר שהדיינים הסכימו להגביל את זמן הדיון לעשרה ימים.

ביה"ד השיב לו לאותו המייל כי ביה"ד הוא בנשיאות הגר"ב שרגא ובראשות בנו, וכי אם לא יגיע לביה"ד צו המניעה יתבטל באופן אוטומטי.

התקיים דיון במעמד צד אחד לאחר שדיברו עם התובע בטלפון וזה ביקש לדבר עם ב"כ וב"כ לא הרים את הטלפון.

בדיון הסכים הנתבע להאריך את צו המניעה לעוד שבוע, תאריך בו צריך התובע להגיב את תגובתו למכתב עוה"ד ועד לתאריך זה לא יגרם לו כל נזק מצו המניעה.

הזכות לבחור זבל"א איננה ע"פ מנהג ירושלים אלא משום שיכול לומר קים לי כהאגרות משה

א. ביה"ד מקבל את בקשת התובע לקיים את הדיון בפני זבל"א, עם זאת ביה"ד מפנה את הצדדים לאמור בשו"ת תשובות והנהגות (ח"ג סימן תלז):

הנה ב"עדה החרדית" מקובל כתקנת הגאון רבי יצחק ירוחם דיסקין זצ"ל, שאפילו אם הנתבע אינו מוכן לשום פסק של בית דין רק רוצה בוררות בזבל"א זכותו לכך, ולפ"ז כ"ש אם רוצה לילך לאיזה בית דין אחר או הרכב אחר אין לנו למנוע ממנו. אכן זוהי תקנה בעדה החרדית לבד ואין ללמוד ממנו למקום אחר, עכ"ל.

הרי דאין כזה מנהג ירושלם, ועמש"כ איהו גופיה בח"ה (סי' שנג) צ"ע, אמנם מאחר ובלא"ה דעת הגר"מ פיינשטיין (אגרו"מ חו"מ ח"ב סי' ג) דבעיר שיש בה כמה בתי דין ניתן תמיד לבקש זבל"א, וזכות התובע לומר קים לי כמוהו, ע"כ ביה"ד מקבל כאמור בקשה זו.

צו מניעה מטבעו הינו צו על תנאי

ב. עם זאת מאחר ונקבע דיון דחוף לדון בצו המניעה, שמטבעו מכיון שניתן במעמד צד אחד הוא ניתן תמיד ע"ד שיתקיים לאחמ"כ דיון דחוף ובו יקבע מה יעלה בגורל הצו, דהיינו מנהג בתי הדין ליתן את צו המניעה כצו על תנאי עד לקיום דיון במעמד שני צדדים, וברור שאם הצד שביקש את צו המניעה החליט לעשות דין לעצמו ולא לבא לדיון בביה"ד בו בחר הנתבע אשר מעיקר הדין זכותו להתדיין בו כמבואר ברמ"א (https://www.sefaria.org/Shulchan_Arukh,_Choshen_Mishpat.14.1?)
 ו' יד ו"מ (lang=he&utm_source=psakim.org&utm_medium=sefaria_linker) https://www.sefaria.org/Shulchan_Arukh,_Choshen_Mishpat.14.1?)
 ((lang=he&utm_source=psakim.org&utm_medium=sefaria_linker)), אין לו להלין אלא על עצמו, ועל כן
 מן הדין צו המניעה מוסר.

ג. עם זאת מאחר והנתבע הסכים להשאיר את הצו עד שיעבור י"ד ימים מיום שליחת המכתב, השאיר ביה"ד את הצו, וזאת בתנאים דלהלן: א. הנתבע יבחר תוך עשרים וארבע שעות בורר מצידו ויודיע על כך לביה"ד. ב. התובע יפנה בסמוך לאחמ"כ ולא לאחר עשרים וארבע שעות לביה"ד ויבקש את שמו של הבורר כדי שהבורר מצידו יצור קשר עם הבורר מן הצד השני. ג. הבוררים יגיעו להסכמה ביניהם על זהות הבורר השלישי עד ליום ראשון ואם לא יגיעו להסכמה אזי ביה"ד יקבע מי יהיה הבורר השלישי. ד. הצדדים יחתמו על שט"ב מיידית עוד לפני הישיבה הראשונה. במידה והתובע לא יפנה לביה"ד לבקש את שם הבורר, או לא יסכים לזהות הבורר השלישי שיוצע ע"י ביה"ד, או לא יסכים לחתום על שט"ב הרי שצו המניעה יוסר מייד עם ההפרה. היה והתקיימו כל התנאים דלעיל, הרי שלאחר שיברר בורר יחליטו הבוררים ביניהם על גורל צו המניעה.

באנו על החתום היום י' אלול תשע"ט

ד. תוך כמה זמן בתי הדין צריכים ליתן החלטה

נ.ב. לגבי תמיהת התובע על הסכמת ביה"ד ליתן החלטה בתוך עשרה ימים, הרי שלא כן היו פני הדברים וביה"ד התבקש והסכים ליתן החלטה בתוך י"ד ימים, ביה"ד מפנה את התובע לעיין בס' בתי הדין וסדריהם אחרי חתימת התלמוד, בו כותב הרב שמחה אסף (עמוד 15):

נקבע גם זמן ידוע שבו צריך בירור הדין להגמר. לפי תקנות קרקא על בית הדין התחתון לגמור כל משפט "לכל היותר תוך שלשה ימים אחר שמיעת הטענות". ביה"ד האמצעי, וכן הגבוה, היה מחויב להודיע את פסק הדין תוך תשעה ימים מיום התחלת בירור ואם אחד מבעלי הדין יבוא לפני פרנס החודש ויברר שהמשיכו את בירור הדין יותר מן הזמן הקבוע – יקנסו הדיינים בסכום ידוע לבדק ביהכ"נ, גם בי"ד של בוררים מחויב לגשת לברור הדין תוך מעת לעת ולגמרו בשלשה ימים ורק אם זהו דין קשה יכולים הם להמשיך עד תשעה הימים, תקנה כזו היתה קבועה גם בשאר הקהלות הפולניות, ואף ועד המדינה בליטא תקן בשנת שפ"ג: איש כי יבא למשפט ידונו אותו בתוך מעת לעת וכו'.

דומה כי הדברים מדברים בעד עצמם.

על החלטה זו הוגש ערעור וניתנה החלטה כדלקמן:

ה. רקע:

בתאריך י' אלול תשע"ט ניתנה החלטה ע"י בית הדין במעמד צד אחד (הנתבע) להסיר את צו המניעה שהוטל ע"י כבוד ביה"ד הישר והטוב בתנאים, לאחר שהצד השני הוזמן, קיבל את ההזמנה, ואף השיב עליה, בשעת הדיון - התובע (שבחר לא להופיע) הרים את הטלפון וביקש לדבר עם ב"כ שבחר לא להרים את הטלפון.

על החלטה זו הוגש ערעור שעיקריו הינם: **א.** סמכות ביה"ד הינה מכח הסכמת הצדדים. **ב.** זכות הנתבע לבחור בי"ד היא רק בבי"ד קבוע. **ג.** ביה"ד דידן איננו בי"ד קבוע וביה"ד דידן גם איננו יכול להכריע אם הוא בי"ד קבוע או לא רק לצדדים הסמכות שמורה להכריע בכך ע"י בחירת בי"ד אחר שיחליט על כך. **ד.** אין חולק על כך שבי"ד אינו יכול לחייב להתדיין בתנאי שידונו תוך י"ד ימים. **ה.** ההחלטה לשמור על חסיון הנבררים איננה מובנת. **ו.** הבהילות בקביעת דיון בדבר לא בהול אינה מן היושר. **ז.** ב"כ הנתבע לא ענה לטלפון כי כל יום הוא לא זמין. **ח.** כללי הצדק והיושר מחייבים כל אחד, וכאן לא היה צדק ויושר כי הזמינו דיון תוך ד' שעות והודיעו שיבטלו את הצו מניעה אם לא יגיעו הצדדים בכל אמתלא שהיא.

דיון והכרעה:**דעת המבי"ט שאין ניתבע יכול לבקש להתדיין בבי"ד שאינו קבוע**

טענת התובע לפיה מאחר והוא קבע שביה"ד דידן אינו קבוע איננו חייב לקיים את החלטות ביה"ד, נתמכת על שני אדנים **א.** ביה"ד בו הוא בחר להוציא את צו המניעה הינו בי"ד קבוע. **ב.** ביה"ד דידן איננו בי"ד קבוע, ובאמת יש לדון טובא בשני קביעות אלה, אמנם אין צריך להגיע לכך שהרי נחלקו האחרונים אם יש זכות לנתבע לבקש

לילך לביה"ד שאינו קבוע שבש"ת המבי"ט (ח"א סי' שמג) כתב: אבל בשאר תביעות אין תובע יכול לכוף הנתבע ללכת לב"ד גדול כיון שיש ב"ד קבוע בעירו. עכ"ל. ומכאן יש שהוכיחו שדעת המבי"ט שרק במקום ב"ד קבוע יכול הנתבע לבקש להתדיין אצלו אבל ב"ד שאינו קבוע אין לנתבע זכות להתדיין אצלו.

דעת שו"ת עדות ליעקב שיכול לומר שרוצה להתדיין בבי"ד שאינו קבוע

אמנם בשו"ת עדות ליעקב (לר"י די בוטון סי' מא דף קא) ס"ל שיכול הנתבע לילך גם לבי"ד שאינו קבוע, וז"ל:

ועוד דזיל בתר טעמא שכתב הרב מהרשד"ם מאריה דאתרא ז"ל היינו דכיון דזה הענין הוא ציית דינא ע"פ התורה אין חולק שאין כח ביד אדם שבעולם לכופו לומר תעמוד בפני זה כו' א"כ הרי השתא כפי זה שקולים הם ויבואו שניהם דמה לי אם אותו ב"ד שביקש התובע הוא ב"ד שרבים המחום עליהם ומה לי אם אותו שביקש הנתבע אינו ב"ד שרבים המחום עליהם. עכ"ל.

וא"כ זכותו של הנתבע לומר קים לי כדעת מהר"י די בוטון ולילך לבי"ד שאינו קבוע, ולפ"ז יש לדון שגם לא יוכל התובע לכוף את הנתבע לילך לזבל"א שהרי יכול לומר קים לי שאני יכול להתדיין בבי"ד זה ואני ציית דינא, והרי החובה על הדיין לטעון קים לי עבור המוחזק, שכ"כ בברכ"י ([https://www.sefaria.org/Shulchan_Arukh,_Choshen_Mishpat.25?](https://www.sefaria.org/Shulchan_Arukh,_Choshen_Mishpat.25?in(lang=he&utm_source=psakim.org&utm_medium=sefaria_linkerhttps://www.sefaria.org/Shulchan_Arukh,_Choshen_Mishpat.25?in(lang=he&utm_source=psakim.org&utm_medium=sefaria_linker))
כה סי' [https://www.sefaria.org/Shulchan_Arukh,_Choshen_Mishpat.25?](https://www.sefaria.org/Shulchan_Arukh,_Choshen_Mishpat.25?in(lang=he&utm_source=psakim.org&utm_medium=sefaria_linkerhttps://www.sefaria.org/Shulchan_Arukh,_Choshen_Mishpat.25?in(lang=he&utm_source=psakim.org&utm_medium=sefaria_linker))
בהקדמה לשו"ת יביע אומר (ח"א אות יא) שחובה על הדיין לחפש ולבדוק בספרים שמא יכול המוחזק לומר קים לי.

ביאור דעתו של המהר"י די בוטון בדעת המבי"ט שבנידון דידן מודה שיכול הנתבע לבקש בבי"ד שאינו קבוע

ועוד שהרי מהר"י די בוטון שהיה לאחר המבי"ט כתב שאין חולק על כך שזכותו של הנתבע לבקש להתדיין בבי"ד שאינו קבוע, הרי דהוא למד בביאור דעת המבי"ט שכלפי ב"ד הגדול הוא דצריך לבקש להתדיין בבי"ד קבוע כיון שהם גדולים בחכמה, אבל כלפי ב"ד קבוע שאין לו שום עדיפות לגבי הסיכוי בדיון שיקבל דין אמת יותר כי אין מדובר כאן בבי"ד הגדול רק בבי"ד שמעלתו היחידה שהוא קבוע, ודאי יכול לבקש להתדיין גם לדעת המבי"ט בבי"ד שאינו קבוע, וע"כ כתב שאין חולק על כך, וא"כ זכותו של הנתבע להתדיין בביה"ד דידן אף אם נקבל את שני הנחות היסוד של ב"כ התובע, שהרי יתכן שאין מי שחולק בכך שאפשר לבקש להתדיין בבי"ד שאינו קבוע, משכך גם אין צורך לבחור ביה"ד אחר שידון אם ביה"ד דידן קבוע או לא.

הנתבע יכול לבקש לקיים דיונים תוך זמן קצר, ואם התובע לא רוצה איננו חייב לתבוע

טענת ב"כ התובע כי: "אין חולק על כך כי גם בית דין קבוע אינו יכול לחייב להתדיין עם תנאי זה....", נראה כי התובע שוכח את מעמדו בתיק זה כתובע, ככל והוא לא ירצה להתדיין בפניו אף אחד לא יכריח אותו להתדיין, אבל מותר לנתבע להניח תנאי הגון וצודק, שאם אדם לא שילם את התשלומים לא ניתן לו להמשיך להתעמר בצד השני ולגרור אותו לדיון ארוך שמשמעותו הפסד כספי רק לצד הנתבע, ולכן זכותו לבקש זאת, כמובן התובע יכול לבחור שלא לתבוע בכלל.

טעם הבהילות בקביעת דיון דחוף להסרת צו המניעה

לא ברור מי נתן החלטה לשמור על חיסיון הנבררים, כל שנאמר שבמידה והתובע יבחר שלא לברר מי הוא הבורר שמסר הנתבע את שמו לביה"ד הרי שאות הוא שגם בבי"ד זבל"א איננו מעונין לדון, ומכאן הדרך להוריד את צו המניעה פתוחה. הבהילות לקביעת מועד דיון, נעשתה אך ורק לאור העובדה שהתובע בחר להוציא צו מניעה במעמד צד אחד, דבר שגורר באופן קבוע בכל בי"ד לקבוע דיון דחוף, שנקבע מהיום למחר אמנם ב"כ התובע קיבל "גם" את ההזמנה בתאריך של יום הדיון, אבל ההזמנה נשלחה לבע"ד יום קודם לכן, לבד מכך ככל ויש לתובע טענות יכול היה לבא לביה"ד ולטעון אותם, משקבל את ההזמנה והחליט לא להגיע ללא שום אמתלא שהיא (שהרי לו היתה לו אמתלא היה מנסה להעלות אותה בפני ביה"ד) אין לו להלין אלא על עצמו, העובדה שבחר שהטלפון לא יהיה זמין בשעה שידוע לו שביה"ד ממתין לו ... הינה לכל הפחות פשיעה ודי בכך, וגם את תביעת הנזיקין שהוא שוקל להגיש עליו להגיש נגד עצמו שהחליט לא להשתמש בזכות שניתנה לו לקיים דיון הוגן במעמד ב' צדדים על צו המניעה, ואף לא להעלות את טענותיו לגופם של דברים אלא לטעון אך ורק לענין הסמכות, ומשנטל על עצמו סיכון זה, וגרם הפסד ללקוח שלו, בהחלט יתכן שעליו להגיש תביעת נזיקין נגד עצמו. בנוסף לא נאמר שינתן היתר ערכאות, [אף שיתכן שלאור העובדה שהתברר שגם בי"ד זבל"א איננו מעוניין שינתן בהמשך על בסיס זה גם היתר ערכאות אמנם היתר זה לא התבקש ולא ניתן], אבל כן נאמר שלא יעלה על הדעת להוציא צו מניעה, ולבקש להתדיין על סמכות כשצו המניעה בתוקפו, ניתן לקיים את כל הדיונים הפורמליים לפני הדיון גופו, ולא כשצו מניעה שהוצא במעמד צד אחד נגרר ונגרר בטענות שונות ומשונות, נגד ההלכה.

החלטה:

על כן, ולאור העובדה שב"כ התובע בחר להתעלם מאזהרות ביה"ד וגם את ההליך של בחירת זבל"א אשר טען שהוא "רוצה" לא ניסה לקדם, צו המניעה מוסר.
באה"ח היום יום א' פרשת כי תבא ט"ו אלול תשע"ט

משה פרקוביץ

אפרים דניאל שימלמן – דיין

שלמה שרגא – אב"ד

- דיין